

Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Społeczna odpowiedzialność nauki, nr projektu SONP/SN/548433/2022, kwota dofinansowania 112 849,36 zł, całkowita wartość projektu 125 388,36 zł.

O dylematach, przyjaźniach i obietnicach

Materiały do nauczania etyki.

Opracowała: dr Anna Bogatyńska-Kucharska

Cele

- Cele zajęć:
 - poszerzenie wiedzy o dylematach etycznych
 - rozwijanie umiejętności analizy dylematów
 - rozwijanie samoświadomości
 - wspieranie umiejętności rozwiązywania dylematów, wykraczając poza pierwsze intuicje

Plan zajęć i metody pracy

- Prezentacja sytuacji dylematycznej
- Praca w grupach
- Dyskusja
- Informacje o dylematach i schemat rozwiązywania dylematów

Opis sytuacji

Kamila i Joasia są przyjaciółkami od początku podstawówki. Spędzają ze sobą dużo czasu. Obecnie są w 7 klasie. Od pewnego czasu Kamila czuje się coraz gorzej. Jest przygnębiona i smutna, często płacze. Zaczęła się naciąć. Coraz częściej nie chce jej się żyć, „ma dość”. O swoim samopoczuciu bardzo często rozmawia z Joasią. Pisze do niej o różnych porach, także w nocy. Mówi, że „Joasia jest jedyną osobą, która ją rozumie”. Zobowiązuje Joasię do zachowania tajemnicy w sprawie jej zachowań (samookaleczenia) oraz obniżonego nastroju i myśli samobójczych. Kamila uważa, że „nie może teraz polegać na rodzicach, bo i tak się często kłóca, a nie chce żeby jeszcze przez nią się rozwiedli”. Joasia czuje się coraz bardziej obciążona trudną sytuacją przyjaciółki. Czuje się bezradna i przytłoczona. Nie potrafi pomóc koleżance na tyle, by Kamili znacząco poprawił się nastrój. Jako przyjaciółka czuje się także zobowiązana do zachowania tajemnicy.

Ćwiczenie 1 w grupach: proszę o zastanowienie się i zapisanie odpowiedzi na pytania do sytuacji

1. Na czym polega dylemat Joasi?
2. Jakie możliwości działania ma Joasia?
3. Jakie względy przemawiają za każdą z nich?
4. Jakie są konsekwencje każdej z możliwości?

Na czym polega dylemat?

Istota dylematu to konflikt równo silnych powinności, czyli sytuacja gdy:

- powinno się zrobić zarówno a i b , ale nie można zrealizować obu działań jednocześnie (w podanym przykładzie dochować tajemnicy oraz skutecznie pomóc koleżance) lub
- powinno się zarazem zrobić a i nie robić a

Aspekty etyczne – normy etyczne

- określają, jakie działania są moralnie słuszne
- wskazują, co powinniśmy zrobić, a czego nie powinniśmy robić
- mogą być deklarowane i/lub realizowane

Aspekty psychologiczne

- Emocje – m.in. lęk, poczucie winy, współczucie, złość, wstyd
- Przekonania – np. na temat norm moralnych czy powinności
- Potrzeby – akceptacji, przyjaźni, samoakceptacji

Kontekst to m.in.:

- Możliwości podmiotu – nie zawsze jesteśmy w stanie podjąć działania moralnie właściwe albo uniknąć moralnie niesłuszných.
- Względy pragmatyczne – poza moralne powody działań

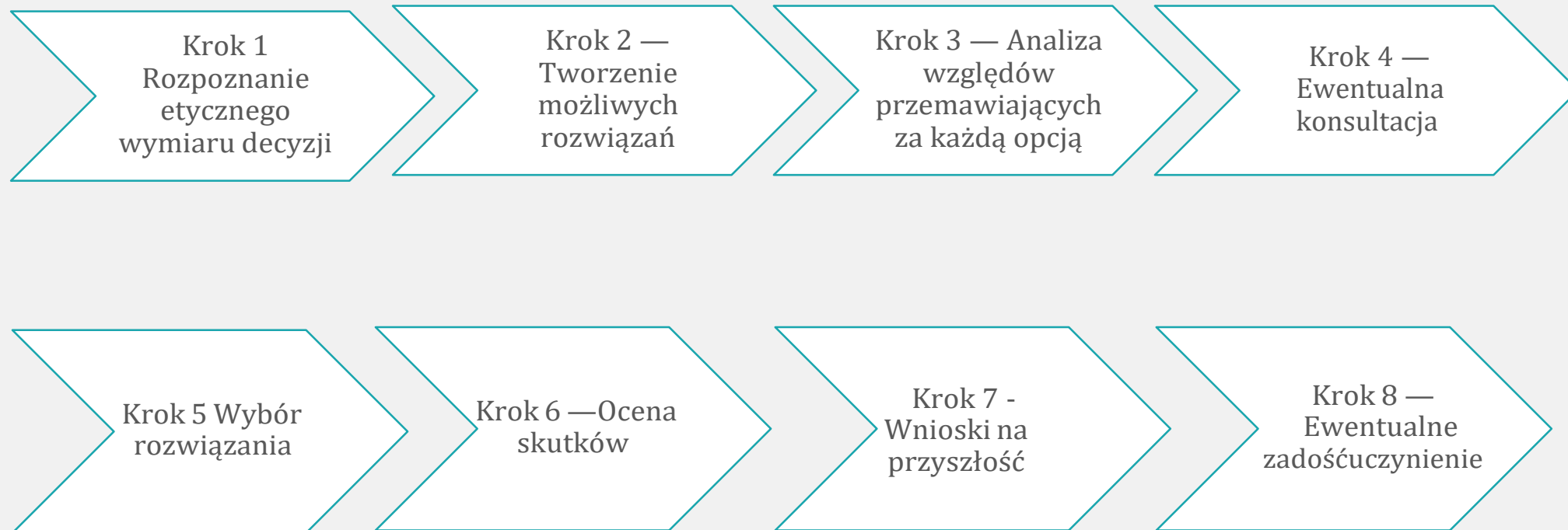
Poziomy dylematu

- Istota dylematu – konflikt powinności
- Osoba przeżywająca dylemat – jej przekonania, emocje, potrzeby, możliwości

Typy dylematów

- Dylematy pozorne in. subiektywne – osoba przeżywająca dylemat nie ma wystarczającej wiedzy etycznej o powinnościach – wszystkie względy wydają jej się równie ważne z moralnego punktu widzenia (nawet, jeśli równie ważne nie są) lub nie bierze pod uwagę akceptowalnych rozwiązań. Trudno jej wskazać właściwe rozwiązania. Można znaleźć rozwiązanie np. poszerzając swoje rozumienie sytuacji.
- Dylematy rzeczywiste – sytuacja, gdy każdy wybór jest działaniem moralnie niesłusznym.

Schemat rozwiązywania dylematów

Omówienie schematu rozwiązywania dylematów

Krok 1 - rozpoznanie etycznego wymiaru decyzji.

Jakie są moje powinności ze względu na:

- zasady moralne np. nie krzywdź, albo staraj się zapobiegać krzywdzie, jeśli możesz
- pełnione role np. przyjaciela
- przyjęte zobowiązania np. obietnice

Krok 2 – tworzenie możliwych rozwiązań

Jakie działania mogę podjąć lub czego nie powinienem robić?

Omówienie schematu rozwiązywania dylematów c.d.

Krok 3 – analiza względów przemawiających za każdą z opcji

- Rozróżnienie względów moralnych (to, co moralnie słuszne) od pragmatycznych (co korzystne czy opłacalne; co możliwe) czy psychologicznych (co bym najbardziej chciał, z czym mi wygodnie)
- Analiza skutków (kogo będą dotyczyć i w jakim stopniu; bilans korzyści i strat moralnie istotnych)

Krok 4 – ewentualna konsultacja

Z kim mogę o tym pomówić?

Przyjaciele, rodzeństwo, rodzice, nauczyciele, psychologowie, pedagogowie

Gdzie mogę poszukać informacji?

Omówienie schematu rozwiązywania dylematów

Krok 5 – wybór rozwiązania oraz umiejętność uzasadnienia go względami etycznymi

Krok 6 – Ocena skutków krótkoterminowych i długoterminowych

Krok 7 – wnioski na przyszłość

Krok 8 – ewentualna naprawa szkód

O obietnicach

Obietnice nie obowiązują bezwzględnie.

Obowiązywanie/ uchylenie obietnicy zależy m.in. od:

- stanu obiecującego oraz osoby, której składa się obietnicę (np. stanu psychicznego, cywilnego, prawnego, ale też dobrowolności/przymusu czy presji)
- przedmiotu obietnicy (co się obiecuje – czy zależy od obiecującego)
- możliwości realizacji
- okoliczności (nie wszystkie obietnice jesteśmy w stanie spełnić, jeśli okoliczności się zmieniają)
- innych warunków uchylenia obietnicy

Ćwiczenie 2 w grupach – o przyjaźniach

Dyskusja – Do czego zobowiązuje nas przyjaźń? Co jeśli działanie „w zgodzie z sobą” kłóci się z oczekiwaniami przyjaciela? Czego można wymagać od przyjaciół? Czy można oczekiwać od przyjaciela, by działał wbrew sobie, swoim wartościom czy przekonaniom dla dobra przyjaźni? Czy można oczekiwać, że jako przyjaciele nie będziemy oczekiwać od naszych przyjaciół działań, na które trudno im się zgodzić? Kto z przyjaciół określa, co jest dobre i dla kogo?

Przydatne telefony i ośrodki

- 112 – telefon alarmowe, zwłaszcza w sytuacji zagrożenia życia
- 116 123 – telefon zaufania dla osób w kryzysie psychicznym
- 113sos.pl – całodobowy czat
- Lokalne Ośrodki Interwencji Kryzysowej